

ดร.อัจฉราวรรณ งามญาเ

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาธุรกิจสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร.ณัฐวิชัย เฟ่างุ

อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงิน และลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

Thai Senior Citizens: Financial Preparation for Retirement and Required Retirement Housing Features

บทคัดย่อ

Dานวิจัยนี้เป็นการสำรวจลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านเดิม รวมทั้งลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน และการเตรียมการทางการเงินไว้ใช้หลังเกษียณ นอกจากนี้ยังสอบถามทัศนคติของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ต้องการ กลุ่มเป้าหมายคือผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งนี้รายชื่อผู้สูงอายุที่ใช้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักทะเบียนกลาง กระทรวงมหาดไทย จากแบบสอบถามที่ส่งทั้งสิ้น 11,720 ชุด ได้รับคืนและใช้ได้ 910 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการอยู่บ้านเดิมมากกว่าย้ายไปอยู่บ้านพักหลังเกษียณ ทั้ง ๆ ที่บ้านเดิมไม่เอื้อต่อสภาพร่างกายที่เปลี่ยนไปของผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกันยังพบว่าผู้สูงอายุยุคนี้มีการเตรียมการทางการเงินไว้ใช้หลังเกษียณแล้วเฉลี่ยอยู่ในระดับดี โดยมีทรัพย์สินมากพอที่จะใช้ซื้อหาความสะดวกสบายแก่ชีวิตยามชราได้ตามต้องการ ดังนั้นการทราบลักษณะที่อยู่อาศัยที่จะเอื้อแก่สภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุในวัยหลังเกษียณตามทัศนคติของผู้สูงอายุเอง จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการธุรกิจสังหาริมทรัพย์ที่จะเตรียมจัดทำบ้านพักหลังเกษียณออกมาสอดคล้องตามความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งแม้ตลาดส่วนนี้จะมีสัดส่วนที่ไม่มาก แต่ด้วยฐานของผู้สูงอายุที่ใหญ่ขึ้น รวมทั้งฐานะทางการเงินของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มสูงขึ้น การชักจูงให้ผู้สูงอายุใช้เงินที่ออมมาชั่วชีวิตในบั้นปลายแห่งชีวิตอย่างมีความสุข ปลอดภัย และสะดวก ย่อมเป็นเรื่องที่ไม่เกินความคาดหมาย

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ บ้านพัก หลังเกษียณ

*ผู้เขียนขอขอบคุณ Professor Dr. Julia Yongue และรองศาสตราจารย์ ดร.สุพิชา พาณิชย์ปฐุม ที่ได้กรุณาช่วยตรวจแก้ภาษาอังกฤษในข้อเขียนฉบับนี้ ขอขอบคุณท่านผู้ประเมินบทความทั้งสองท่าน ที่กรุณาช่วยอ่านและให้คำแนะนำในการปรับปรุงบทความนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอติดพลาตทั้งหมดผู้เขียน ทั้งสองฉบับขอรับไว้ด้วยความเคารพ

ABSTRACT

This paper surveyed demographic data of Thai senior citizens who have not yet moved to a new home after retirement. Information on their financial preparation for retirement and their attitudes regarding specific features of retirement housing were gathered. The samples were comprised of Thai senior citizens aged 60 years old and over, and the Office of the General Registrar, Ministry of Interior provided the sampling frame. A total of 11,720 questionnaires were distributed by mail, and 600 returned questionnaires were sufficiently high in quality to be used in a subsequent analysis. The results showed that most Thai senior citizens do not want to move to retirement housing even though their current homes are neither suitable nor equipped for persons who have reached their golden years. The senior citizens surveyed were on the average well prepared financially for life after retirement. The second phase of this study investigated the specific features of housing they were looking for after retirement. Given the large accumulated savings of today's baby boomers, supplying retirement housing for this attractive niche market of Thais who wish to spend healthy, safe, and more comfortable lives after retirement should not be an impossible task for real estate developers. By acknowledging the demand for these features, real estate developers can offer housing to suit their needs.

Keywords: Senior Citizens, Retirement Housing

บทนำ

ที่มาของปัญหา

ขณะนี้ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) โดยมีสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่ปีตั้งแต่ร้อยละ 7.3 ในปี 2533 เป็นร้อยละ 10.7 ในปี 2550 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25.1 ในปี 2573 (สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์, 2555) โดยเฉพาะขณะนี้ประชากรยุคเบบี้บูมเมอร์กำลังอยู่ในวัยสูงอายุ ดังนั้นผู้สูงอายุของสินค้าผู้สูงอายุจึงสูงขึ้นตามจำนวนประชากรยุคเบบี้บูมเมอร์ที่กำลังอยู่ในวัยสูงอายุขณะนี้ด้วย การที่ประชากรผู้สูงอายุมีรายได้น้อยย่อมส่งผลต่อความต้องการสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุ และปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้สูงอายุได้แก่ที่อยู่อาศัย แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีที่อยู่อาศัยเดิมอยู่แล้ว แต่ด้วยสภาพร่างกายที่เปลี่ยนไปย่อมทำให้ผู้สูงอายุต้องการที่อยู่อาศัย มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามสภาวะร่างกายที่ร่วงโรยลงด้วย

เมื่อประชากรเกษียณอายุ ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยอาจเปลี่ยนไป บ้างต้องการย้ายไปอยู่ในชนบท ต่างเมือง หรือต่างประเทศ บ้างต้องการใช้เวลาว่างซึ่งมีมากขึ้นเดินทางท่องเที่ยว บางคนอาจเตรียมหาที่อยู่อาศัยที่สะดวกและปลอดภัยเอาไว้พักผ่อน ฉุกเฉินเวลาเจ็บป่วย หรือเมื่อสภาพร่างกายอ่อนแอเกินกว่าจะช่วยเหลือตนเองได้ในอนาคต ซึ่งผู้สูงอายุซึ่งอยู่ตัวคนเดียวและไม่มีเงินเก็บอยู่ไม่มาก บางคนอาจใช้บ้านพักคนชรา (Nursing home) เป็นสถานที่พักพิงในตอนปลายของชีวิต อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ Bose (1996, อ้างถึงใน วิทยาลัยประชากรศาสตร์, online) พบว่า บ้านพักคนชราจะให้บริการด้านสุขภาพแต่ไม่อาจช่วยเยียวยาทางด้านจิตใจและอารมณ์ได้ จากการศึกษาบริการในชุมชนคนชราในเกาหลีใต้ จิน ลิงคโปรี มาเลเซีย และศรีลังกา พบว่าได้คะแนนความพึงพอใจต่ำ ทั้งนี้คนส่วนใหญ่ไม่ได้ต้องการเข้ามาอาศัยในบ้านพักคนชรา แต่ด้วยสภาพร่างกายที่เจ็บป่วยหรืออ่อนแอจึงต้องการผู้ช่วยเหลือดูแลในระยะยาว ในขณะที่สภาพเศรษฐกิจของผู้สูงอายุบางคนก็ไม่ได้ดีนัก บ้านพักคนชราจึงเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยซึ่งบางคนเลี้ยงไม่ได้ จากการสำรวจของสมาคมผู้เกษียณอายุของอเมริกา(1996, อ้างถึงใน Gibler et al., 1998) พบว่า 80% ของผู้สูงอายุต้องการอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยเดิม ไม่เห็นต้องการย้าย ซึ่งก็ตรงกับการศึกษาผู้สูงอายุในเอเชียที่พบว่าครอบครัวในแถบเอเชียนิยมดูแลผู้สูงอายุในบ้านของตนเอง (Chan, 2005) Knodel and Chayovan (1997) ได้สำรวจความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุไทยพบว่า แม้สังคมไทยจะเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วแต่คนไทยยังนิยมให้ลูกหลานดูแลผู้สูงอายุเหมือนเดิม สำหรับผู้ที่พอมีฐานะแม้ผู้สูงอายุและลูกหลานจะไม่ได้พักอาศัยอยู่บ้านหลังเดียวกัน ก็จะซื้อที่อยู่อาศัยให้กับบิดา มารดา หรือครอบครัวของบุตร ให้อยู่ในบริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยทั่วไปการขาดความเป็นส่วนตัวไม่จัดเป็นปัญหาใหญ่ของผู้สูงอายุชาวไทยแต่อย่างใด แม้ว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านพักหลังเกษียณทั้งของรัฐบาลและเอกชนในปัจจุบันจะมีไม่มากนัก แต่เมื่อพิจารณาฐานของประชากรผู้สูงอายุที่ขยายใหญ่ขึ้น จำนวนของผู้สูงอายุที่ย้ายจากที่อยู่อาศัยเดิมภายหลังเกษียณอายุแล้วควรจะเพิ่มตามไปด้วย ย่อมหมายถึงความต้องการที่พักอาศัยหลังเกษียณของผู้สูงอายุ (Retirement Housing) ซึ่งรวมถึงบ้านพักคนชรา (Nursing Home) จะสูงขึ้นตามไปด้วย สำหรับเหตุผลของการย้ายที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุบางคน นอกเหนือจากปัญหาเรื่องสุขภาพแล้ว การเสียชีวิตของคู่สมรส ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความด้อยสมรรถภาพทางร่างกาย ทำให้ไม่อาจทำงานบ้านได้ด้วยตนเองดั้งเดิม (อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุหาที่อยู่ใหม่ทั้งสิ้น (Gibler et al., 1998)

จากปรากฏการณ์ที่จำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากอัตราการเกิดที่ลดลง เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ดีขึ้น คนมีอายุยืนขึ้น และประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและรักษาสุขภาพของตนเองและของผู้อื่นใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น จึงเป็นที่มาที่สนับสนุนให้ว่าผู้สูงอายุของไทย (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จะมีความต้องการรูปแบบที่อยู่อาศัยลักษณะใด และนักลงทุนควรทราบความต้องการที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะที่เอื้อต่อสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปของลูกค้ จากนั้นจึงสร้างที่อยู่อาศัยสนองตอบความต้องการที่เปลี่ยนไปของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครในบ้านเดิมที่อยู่มาก่อน
2. เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบของที่อยู่อาศัย ลักษณะการอยู่อาศัย ความเป็นเจ้าของ อัตราการย้ายที่อยู่อาศัย และปัจจัยที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อทราบรูปแบบที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตามทัศนคติของผู้สูงอายุที่ยังอาศัยอยู่ในบ้านเดิมที่อยู่มาก่อน

การศึกษาวรรณกรรมในอดีต

ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในปัจจุบัน

จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2549) แสดงข้อมูลการพักอาศัยของผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ. 2545 (ตามตารางที่ 1) พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในเมืองอาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยวร้อยละ 68.8 แบ่งเป็นบ้านเดี่ยวยกพื้นสูงร้อยละ 24.8 และบ้านเดี่ยวยกพื้นธรรมดาร้อยละ 44 และเดินทางไปพักอาศัยอยู่ในเรือนแถว¹ (ร้อยละ 20) และทาวน์เฮาส์ (ร้อยละ 9.8) ในขณะที่ผู้สูงอายุในชนบทเกือบทั้งสิ้นพักอยู่ในบ้านเดี่ยว (ร้อยละ 97.2) ซึ่งเป็นบ้านเดี่ยวยกพื้นสูงร้อยละ 50.3 และบ้านเดี่ยวยกพื้นธรรมดาร้อยละ 46.9 สาเหตุที่ผู้สูงอายุในชนบทอยู่บ้านเดี่ยวมากกว่าในเมืองคงเป็นเพราะที่ดินในชนบทมีราคาถูกกว่าในตัวเมือง นอกจากนี้ หากจะนึกถึงบ้านเดี่ยวแล้ว คงไม่ใช่ทั้งหมดจะเป็นบ้านที่มีราคาแพง แต่บ้านเดี่ยวในชนบทของผู้มีรายได้น้อยคงหนีไม่พ้นกระท่อมมุงจาก หรือบ้านเดี่ยวที่ผู้สูงอายุที่อยู่ในเมืองหลวง ก็อาจเป็นบ้านไม้เก่า ๆ ในชุมชนแออัดก็เป็นได้ ดังนั้น เวลาที่นึกถึงบ้านเดี่ยวที่ผู้สูงอายุชาวไทยอยู่อาศัย ต้องนึกถึงสภาพความเป็นจริงตามฐานะของผู้สูงอายุนั้นด้วย จากการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553) พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีร้อยละ 28.6 และนอกเขตเทศบาลร้อยละ 71.4 ทั้งนี้ผู้สูงอายุร้อยละ 7.7 อยู่คนเดียวทั้งหมดลำพังในครัวเรือน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.6 ในปี 2537 และร้อยละ 6.3 ในปี 2545 และกว่าครึ่งของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวสามารถอยู่ได้โดยไม่มีปัญหา (ร้อยละ 56.7) ส่วนที่มีปัญหาส่วนใหญ่คือเหงา (ร้อยละ 51.2) และขาดคนดูแลยามเจ็บป่วย (ร้อยละ 27.5)

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักจะต้องการพักอาศัยอยู่ในบ้านของตนเองตราบนานเท่านาน แต่เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุสภาพของบ้านก็มักจะไม่เหมาะสมกับการพักอาศัย ทั้งสภาพที่เก่าทรุดโทรม การระบายอากาศไม่ดี ขาดความปลอดภัยจึงต้องมีการปรับปรุงสภาพของบ้านให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2544) Iwarsson and Wilson (2006) พบว่าสภาพของบ้านที่พักอาศัยของผู้สูงอายุในเมืองสแกนเนีย ของประเทศสวีเดนนั้นไม่ได้เหมาะสมกับผู้สูงอายุเลย เช่น ไม่มีที่นั่งสำหรับทำอาหารหรือทำความสะอาด ความสะอาดก็ไม่ดีพอ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องเปิดปิดก็ไม่อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม สภาพภายนอกก็เป็นอุปสรรค เช่น ตู้รับจดหมายและถังขยะอยู่ในตำแหน่งไม่เหมาะสม ทางเดินไม่มั่นคง ไม่มีที่กำบังหรือเก้าอี้ของทางเดิน หรือแม้กระทั่งทางเข้าหรือประตูแคบเกินไป ซึ่งสภาพของที่พักอาศัยในระยะเวลาดำเนินการศึกษาก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่สภาวะของผู้สูงอายุได้เปลี่ยนแปลงมากกว่า Tinker (1997) ทำการศึกษาบ้านผู้สูงอายุในสหราชอาณาจักร ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่พักอาศัยในบ้านและเป็นเจ้าของเองมากกว่าครึ่ง ปัญหาที่พบคือสภาพของบ้านที่อยู่ไม่ค่อยเหมาะสมเนื่องจากได้ก่อสร้างมานานและไม่ได้คำนึงถึงข้อจำกัดของผู้สูงอายุในการพักอาศัย

¹ ผู้เขียนชี้แจงว่าน่าจะรวมถึงห้องแถวหรือตึกแถวด้วย ซึ่งจัดเป็นที่อยู่อาศัยที่นิยมอีกประเภทหนึ่งของผู้สูงอายุในเมือง

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงินและลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

ตารางที่ 1: ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2545

ลักษณะของสถานที่อยู่	รวม	เมือง	ชนบท	% นอนชั้นล่าง
รวม	100	100	100	47.8
บ้านเดี่ยวยกพื้นสูง	42.4	24.8	50.3	24.0
บ้านเดี่ยวยกพื้นธรรมดา	46.0	44.0	46.9	70.3
ทาวน์เฮาส์	4.0	9.8	1.3	46.5
เรือนแถว	7.0	20.0	1.1	45.3
อื่น ๆ	0.7	1.4	0.4	41.6

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545. การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย อ้างถึงใน กระทรวงพัฒนาสังคมฯ, 2549, น. 59

สำหรับผู้สูงอายุแล้ว ความเสื่อมถอยของร่างกายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการศึกษาของวิชัย รูปขำดี และคณะ (2550) พบว่าสภาพร่างกายของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่เป็นปัญหา 5 อันดับแรกได้แก่ ตาพร่ามัว การเคี้ยวอาหารลำบาก ความจำเสื่อม ร่างกายเคลื่อนไหวได้ช้ากว่าปกติ และหูตึง นอกจากนั้นร้อยละ 70.9 ยังมีการประจำตัว ได้แก่ ความดันโลหิต กระดูกไขข้อเสื่อม เบาหวาน โรคตา และโรคหัวใจ เนื่องจากสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลงและโรคภัยไข้เจ็บที่มีมากขึ้น การเดินขึ้นลงบันไดจึงทำให้ลำบากขึ้น โอกาสที่ผู้สูงอายุจะหกล้มมีสูงมาก และเมื่อหกล้มก็จะมีอันตรายกว่าผู้ที่มีอายุน้อย เพราะกระดูกจะหักได้ง่าย บางคนอาจเป็นอันตรายถึงกับเป็นอัมพาต การพักอาศัยอยู่ในที่ที่เก่าแก่ซึ่งบ้านเดิมซึ่งไม่เอื้อต่อสภาพร่างกายที่ทรุดโทรมและอ่อนแอของผู้สูงอายุ เป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ลักษณะที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

สมิทธิ์ สุวรรณเสนีย์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคาดหวัง ความคิดเห็น และแนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการใช้บริการบ้านพักคนชราและห้องชุดเอกชน โดยทำการสำรวจจากกลุ่มผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 400 ราย ซึ่งเป็นหญิงมากกว่าชายและมีการศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าบ้านพักควรเป็นห้องพักแบบเดี่ยวที่มีความเป็นส่วนตัว แต่ควรมีห้องพักสำหรับญาติที่มาเยี่ยมด้วย ควรมีห้องน้ำในตัว มีครัวและระเบียง รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในห้องพัก เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น นอกจากนั้นควรมีผู้ดูแล 24 ชั่วโมง มีห้องกิจกรรมรวม มีอาหารให้เลือกซื้อ และมีที่จอดรถยนต์ให้เพียงพอ ในด้านทำเลเห็นว่าควรอยู่ในกรุงเทพฯ และตามหัวเมือง ควรอยู่ใกล้โรงพยาบาลใหญ่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสนใจเข้ารับบริการในสถานประกอบการเอกชนซึ่งอาจจะมีราคาสูงกว่าของรัฐบาลแต่การบริการน่าจะดีกว่าและระยะเวลาที่รอรับบริการสั้นกว่าของภาครัฐ อีกทั้งเสนอให้มีการพิจารณาลดหย่อนภาษีได้ เป็นที่ยอมรับกันว่าบ้านเป็นสิ่งสำคัญ ของชีวิต เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่จำเป็น

Gibler (1989) เสนอว่า บ้านของผู้ที่มีอายุมากเช่น 70 ปีขึ้นไปอาจต้องพิจารณาให้มีผู้หรือชั้นวางของที่เหมาะสม มีราวจับ มีระดับหรือขั้นที่ต้องก้าวน้อย พื้นต้องไม่ลื่น ผิวและสีของวัสดุต้องมีความแตกต่างให้เห็นเด่นชัด ทั้งนี้ก็เพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ Murphy et al. (2002) กล่าวว่า ร้อยละ 25-55 ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนสูงอายุในสหรัฐอเมริกา มีความกลัวว่าจะลื่นหกล้ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุเพศหญิง และผู้ที่มีประวัติการลื่นหกล้มมาก่อนแล้ว ดังนั้นวัสดุที่ใช้ในบ้านพักหลังเกษียณจึงต้องไม่ลื่นเพื่อที่จะลดความวิตกกังวลและหวาดกลัวว่าจะลื่นหกล้มของผู้สูงอายุ นอกจากนั้น Iwarsson และ Wilson (2006) เสนอให้มีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมตามสภาพของวัยที่เปลี่ยนไปเพื่อให้ผู้สูงอายุได้อยู่ในบ้านที่อยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมที่คุ้นเคยอย่างสะดวกขึ้น เป็นการเสนอแนวคิดให้ผู้สูงอายุพักอาศัยอยู่ในบ้านเดิม แต่ควรมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพทางกายภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยของไทย ทั้งนี้ ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ (2550) ได้นำเสนอแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมและที่พักอาศัยของผู้สูงอายุว่ามีหลักการดังนี้คือ มีความปลอดภัยทางกายภาพ จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอบริเวณบันไดและทางเข้ามีราวจับ อุปกรณ์เปิดและปิดประตูที่ไม่ต้องออกแรงมาก ห้องน้ำใช้พื้นกระเบื้องไม่ลื่น

อุปกรณ์เปิดเปิดน้ำทำได้สะดวก มีราวจับ มีสัญญาณฉุกเฉินจากหัวเตียง หรือห้องน้ำ สำหรับเรียกขอความช่วยเหลือ สามารถเข้าถึงได้ง่าย ควรมีทางลาดสำหรับรถเข็น มีความสูงของตู้ที่ผู้สูงอายุสามารถหยิบของได้สะดวก อยู่ใกล้แหล่งบริการต่าง ๆ ใกล้แหล่งชุมชนเดิมเพื่อให้ญาติมิตรสามารถมาเยี่ยมเยียนสะดวก สามารถสร้างแรงกระตุ้นด้วยการเลือกใช้สีที่เหมาะสม มีความสว่างและชัดเจน ซึ่งจะทำให้การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุดูกระชุ่มกระชวย ไม่ซึมเศร้า การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุเป็นกากระตุ้นให้ผู้สูงอายุนำความสามารถต่าง ๆ มาใช้อย่างเต็มที่ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ใช้ความสามารถก่อนประโยชน์แก่ชุมชน ดังนั้นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุควรออกแบบให้ดูแลรักษาง่ายเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้วยเหตุนี้บ้านทั่ว ๆ ไปควรจะเล็ก ถ้าเป็นหลังใหญ่ควรจะมีห้องซึ่งง่ายต่อการเปิดเปิดเพื่อความสะดวกสบายในการดูแล บ้านอาจจะมียานเลื่อนอลูมิเนียมป้องกันฝน และสนามหญ้าที่มีพุ่มไม้เตี้ยเพื่อลดงานสนาม

Tinker (1997) พบว่าผู้สูงอายุต้องการจะอยู่อาศัยในที่อยู่เดิมจนสูงอายุ (age-in-place) จึงน่าจะควรออกแบบบ้านโดยคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงของผู้สูงอายุแต่เบื้องต้น โดยหลักการออกแบบบ้านผู้สูงอายุระดับชั้นกลาง มีห้องน้ำพร้อมห้องอาบน้ำ มีประตูเปิดกว้าง ไม่มีบันไดหรืออะไรกั้นขวาง Tinker (1997) สนับสนุนให้ปรับปรุงบ้านเดิมเป็นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ และเป็นทางเลือกของผู้สูงอายุในการพักอาศัยช่วงบั้นปลายของชีวิตอย่างมีความสุข งามจิตชัยขอ ศศิปพัฒน์ ยอดเพชร (2544) นำเสนอว่าการจัดการด้านที่อยู่อาศัยควรคำนึงถึงความต้องการของสังคมและความต้องการของปัจเจกบุคคล ซึ่งอาศัยหลักการจัดการที่อยู่อาศัยของ Hooyman และ Kiyak (อ้างถึงใน ศศิปพัฒน์ ยอดเพชร, 2544, หน้า 32) ให้แบ่งการจัดการที่อยู่อาศัยออกโดยคำนึงถึงความต้องการความปลอดภัยด้านร่างกายและอนามัย ความเป็นส่วนตัว การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และความมั่นคงของบุคคลและการพัฒนาดังนี้ คือ การใช้ประโยชน์ได้ง่าย มีความปลอดภัยทางกายภาพ ความเป็นส่วนตัว มีขอบเขตส่วนบุคคลใช้สอยง่าย และมีการกระตุ้น Fobker and Grotz (2006) ได้ทำการศึกษาการพักอาศัยของผู้สูงอายุในเยอรมันซึ่งเสนอว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุตามทฤษฎีของผู้สูงอายุ คือ สถานที่ที่ทาให้มีความรู้สึกปลอดภัย ทั้งในด้านกายภาพและด้านสังคม

บ้านที่อยู่อาศัยและสุขภาพของผู้อยู่อาศัยต่างมีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้อยู่อาศัยอยู่ในวัยสูงอายุ บ้านและสุขภาพของผู้สูงอายุจะยิ่งมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ไม่ใช่เฉพาะทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสภาพจิตใจด้วย ดังนั้นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยจึงมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่ง บ้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุควรให้ความสะดวกสบายแก่ผู้สูงอายุมากกว่าที่จะก่อให้เกิดภาระในการดูแลและซ่อมแซม นอกจากนั้นควรเป็นสถานที่ที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ได้อย่างปลอดภัย ปราศจากความวิตกกังวล (Oswald and Wahl, 2004)

Kim et al. (2003) ได้ศึกษาผลกระทบจากรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุฐานะดีซึ่งมีอายุ 45 ปีขึ้นไปในกรุงโซล เกาหลีใต้ ที่มีต่อการเลือกบ้านที่ตั้งใจจะใช้เป็นที่อยู่อาศัยในวัยหลังเกษียณและพบว่า สิ่งที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญได้แก่ที่ตั้งซึ่งไม่ควรอยู่ไกลจากกรุงโซล ในขณะที่วัยนั้นก็ยังสามารถเดินทางออกไปยังชานเมืองได้สะดวก มีสภาพแวดล้อมที่น่ารื่นรมย์ สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ในการออกกำลังกาย รวมถึงบริการทางการแพทย์และทางสังคมได้ไม่ยาก เนื่องจากผู้สูงอายุมีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือลูกหลานอีกต่อไป ทั้งนี้ผู้สูงอายุเหล่านี้มีเงินที่จะจ่ายซื้อความสะดวกสบายในยามชราได้มากกว่าผู้สูงอายุในอดีต ย่อมหมายถึงโอกาสของเอกชนที่จะทำบ้านพักหลังเกษียณขายแก่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความมั่งคั่งซึ่งมีความเป็นไปได้สูงตามไปด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลในภาพกว้างเกี่ยวกับลักษณะของผู้สูงอายุ ตลอดจนรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุภายหลังการเกษียณของประเทศไทยค่อนข้างจำกัด ไม่อาจหารายละเอียดได้จากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนมากนัก ดังนั้นเพื่อให้ทราบภาพกว้าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยจึงทำการสำรวจเบื้องต้นเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ อาทิเช่น ลักษณะการอยู่อาศัย บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบันและที่ต้องการในอนาคต บริการที่ผู้สูงอายุต้องการ การวางแผนเกษียณอายุ และข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ การจัดการเกี่ยวกับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุตามสภาพความสามารถของตัวเองของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน การวิจัยในส่วนนี้จะเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยแสดงผลการจัดเก็บข้อมูลเป็นความถี่และร้อยละ โดยหาค่าทางสถิติที่จำเป็น เช่น ค่าวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางประเภทต่าง ๆ ตามมาตรฐานที่ใช้ และจะมีการทดสอบสมมติฐานระหว่างตัวแปรสองชุดโดยใช้การทดสอบแบบ T-Test และ One-way Anova เป็นเกณฑ์

หลังจากที่ได้ภาพรวมกว้าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุแล้ว แบบสอบถามในขั้นตอนแรกจะถามความสนใจของผู้สูงอายุที่จะให้คณะผู้วิจัยกลับมาสัมภาษณ์ในรายละเอียดที่มากขึ้น เกี่ยวกับลักษณะที่อยู่อาศัยรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้สูงอายุต้องการภายในสถานที่พัก ในส่วนนี้จะใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อหาตัวประกอบของลักษณะที่อยู่อาศัยที่ผู้สูงอายุต้องการประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญด้านใดบ้าง โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมตามที่กล่าวมาแล้ว

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในบ้านของตนเองหรือญาติพี่น้อง ทั้งนี้ได้ส่งแบบสอบถามตามขั้นตอนแรกทางไปรษณีย์แก่ผู้สูงอายุเพื่อจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน โดยได้รับความกรุณาจากทางสำนักทะเบียนกลางกระทรวงมหาดไทย สุ่มเลือกรายชื่อและที่อยู่ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมาให้จำนวนหนึ่ง และคณะผู้วิจัยได้นำมากำหนดสัดส่วนด้วยวิธี Systematic Sampling จากรายชื่อที่ได้รับ มาให้จำนวนตัวอย่าง 10,000 ตัวอย่างตามที่ต้องการอีกครั้ง แต่หลังจากที่ได้ทยอยส่งแบบสอบถามออกไปประมาณครึ่งหนึ่งพบว่าไม่มีแบบสอบถามซึ่งไม่ถึงมือผู้รับที่ติดกลับมาจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงให้นักศึกษาช่วยตรวจทานที่อยู่ของกลุ่มเป้าหมายกับสมุดโทรศัพท์ที่รายการที่อยู่ที่ได้มีข้อมูลครบถ้วนและทันสมัย ทั้งนี้สามารถตรวจทานได้ประมาณครึ่งหนึ่งของรายชื่อที่อยู่ทั้งหมด ซึ่งเข้าใจว่าเป็นเพราะผู้สูงอายุประมาณครึ่งหนึ่งที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครไม่มีโทรศัพท์บ้านใช้ หรือไม่ได้ขอโทรศัพท์ในนามของตนเอง ดังนั้นแบบสอบถามที่ทยอยส่งในช่วงหลังจึงมีอัตราการตอบกลับที่ดีขึ้น ได้มีการส่งแบบสอบถามออกไปทั้งสิ้น 11,720 ชุด ซึ่งในจำนวนนี้มียอดติดกลับประมาณ 1,100 ชุด คิดเป็นยอดแบบสอบถามที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณอัตราตอบกลับเท่ากับ 10,620 ชุด และมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา 966 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับ 9.09 % (ทั้งนี้ไม่รวมแบบสอบถามที่ไม่ถึงมือผู้รับและติดกลับ) ในจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนนี้เป็นแบบสอบถามที่ใช้ไม่ได้และต้องทิ้งไปบางส่วน คงเหลือแบบสอบถามที่นำมาประมวลผลทั้งสิ้น 910 ชุด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าวิธีการเลือกตัวอย่างในภาพรวมขอ การวิจัยนี้เป็นแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) นั่นเอง

สำหรับข้อมูลลักษณะที่อยู่อาศัยที่ผู้สูงอายุต้องการ จะใช้การสัมภาษณ์แบบบุคคลจากผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเดิมที่ตอบแบบสอบถามเบื้องต้น และที่แจ้งว่ายินดีให้พนักงานสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์โดยละเอียดในรอบที่สอง ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเช่นกัน การสัมภาษณ์ในขั้นตอนหลังนี้ตั้งใจจะใช้นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นผู้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุแต่ละท่าน แต่เนื่องจากผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเดิมมีที่อยู่กระจัดกระจายมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปจัดเก็บข้อมูลในขั้นตอนที่สองสูงมาก จนนักศึกษาปฏิเสธที่จะออกงานภาคสนามให้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเดิมมาเป็นการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์แทน ทั้งนี้เนื่องจากแบบสอบถามในขั้นตอนที่สองจะยากขึ้นสำหรับผู้สูงอายุ จึงต้องการให้ผู้สัมภาษณ์คอยให้คำแนะนำและตอบคำถามที่ผู้สูงอายุสงสัยด้วย นอกจากนั้นยังได้จัดส่งแบบสอบถามเปล่าให้แก่ท่านได้อ่านล่วงหน้าก่อนโทรศัพท์ไปสัมภาษณ์ด้วย และสำหรับผู้สูงอายุบางท่านซึ่งไม่อาจติดต่อทางโทรศัพท์ได้ แต่มีที่อยู่ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ง่าย จะยังคงใช้นักสัมภาษณ์ถึงที่บ้านตามที่เคยวางแผนไว้แต่แรก แต่การสัมภาษณ์ในลักษณะนี้มีน้อยมาก หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามคืนจาก

พนักงานสัมภาษณ์แล้ว แบบสอบถามจะมีการตรวจเช็คโดยผู้ควบคุมงาน ซึ่งจะตรวจดูความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์หรือผิดพลาดจะส่งให้พนักงานสัมภาษณ์นำไปสัมภาษณ์เพิ่มเติม หรือผู้ควบคุมจะเป็นผู้โทรศัพท์ติดต่อหาข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลแต่ละชุดไปลงรหัส และบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ การประมวลผลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการจัดเตรียมตารางสรุปผลงานวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการสำรวจเบื้องต้น

ลักษณะประชากรศาสตร์

แบบสอบถามที่นำมาประมวลผลในขั้นตอนแรกหลังจากที่ตัดส่วนที่ใช้ไม่ได้ออกไปบางส่วนมีทั้งหมด 910 ชุด ในจำนวนนี้ยังคงมีบางรายการในแต่ละชุดที่ไม่สมบูรณ์อยู่บ้าง ดังนั้นการประมวลผลแบบสอบถามในแต่ละข้อจะใช้จำนวนนับที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับรายการที่ขาดหายไป (Item Missing) ในข้อนั้นว่ามีมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้อาจสังเกตได้จากหอยรวมที่แสดงไว้ให้เห็นสำหรับการวิเคราะห์แต่ละตัวแปรในตารางด้วย สรุปผลการประมวลผลข้อมูลของลักษณะทางประชากรศาสตร์แสดงให้เห็นในตารางที่ 2

ตารางที่ 2: ลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามเริ่มต้นทางไปรษณีย์

		ความถี่ (n)	%
เพศ	ชาย (m)	703	78.1%
	หญิง	197	21.9%
	รวม	900	100.0%
อายุ	60-64 ปี	252	28.1%
	65-69 ปี	253	28.2%
	70-74 ปี (m)	257	28.6%
	75 ปี หรือสูงกว่า	136	15.1%
	รวม	898	100.0%
สถานภาพสมรส	โสดไม่เคยแต่งงาน และหย่า/แยกกันอยู่	82	9.2%
	อยู่ด้วยกัน แต่ไม่ได้แต่งงาน และแต่งงานครั้งที่ 2 หรือมากกว่า	124	14.0%
	แต่งงานครั้งแรก (m)	579	65.2%
	รวม	888	100.0%
การศึกษาสูงสุดที่เรียนจบ	ไม่จบประถมศึกษา	84	9.4%
	ประถมศึกษา	149	16.7%
	มัธยมศึกษาตอนต้น	81	9.1%
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	141	15.8%
	อาชีวศึกษาถึงมหาวิทยาลัยปีสามและอนุปริญญา	139	15.5%
	ปริญญาตรี (m)	215	24.0%
	ปริญญาโทหรือสูงกว่า	85	9.5%
	รวม	894	100.0%

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงินและลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

ตารางที่ 2: ลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามขั้นต้นทางไปรษณีย์ (ต่อ)

		ความถี่ (n)	%
ขณะนี้เกษียณหรือยัง	เกษียณแล้วและไม่ได้ทำงาน (m)	675	79.0%
	เกษียณแล้วแต่ยังทำงานพิเศษ	118	13.8%
	ยังไม่เกษียณและยังทำงานตามปกติ	61	7.1%
	รวม	854	100.0%
อาชีพในปัจจุบันหรือก่อนเกษียณ	ทำงานหน่วยงานราชการ (m)	314	36.8%
	ประกอบอาชีพอิสระ	72	8.4%
	ทำงานหน่วยงานเอกชน	148	17.3%
	ทำงานหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ	86	10.1%
	ค้าขาย และเจ้าของกิจการ	91	10.7%
	รับจ้าง	53	6.2%
	อื่น ๆ	90	10.5%
	รวม	854	100.0%
รายได้ทั้งสิ้นโดยเฉลี่ยต่อเดือนในปีที่ผ่านมาจากทุกแหล่งรายได้	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	211	24.3%
	5,001-20,000 บาท (m)	275	31.7%
	20,001-50,000 บาท	260	30.0%
	50,001-200,000 บาท	82	9.5%
	เกินกว่า 200,000 บาท	39	4.5%
	รวม	867	100.0%

หมายเหตุ: (m) แสดงค่าฐานนิยม

จากตารางที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลประชากรศาสตร์ของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามในการสัมภาษณ์เบื้องต้นส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย (78.1%) และมีอายุอยู่ในช่วง 60-74 ปี (84.9%) และแต่งงานแล้วซึ่งเป็นการแต่งงานครั้งแรกหรือครั้งเดียวในชีวิต (65.2%) ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า (33.5%) ซึ่งเกษียณอายุแล้วและไม่ได้ทำงาน (79%) โดยมีอาชีพปัจจุบันหรือก่อนเกษียณคือรับราชการเป็นส่วนใหญ่ (36.8%) รองลงไปทำงานหน่วยงานเอกชน (17.3%) และรัฐวิสาหกิจ (10.1%) และมีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,001-50,000 บาทมากที่สุด (61.7%) ทั้งนี้พบว่าผู้สูงอายุตามกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาทมีอยู่ไม่น้อย (13.5% จาก 24.3% ของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือน) จากที่ผู้สูงอายุบางท่านกรุณาเขียนจดหมายมาถึงผู้วิจัยพบว่าบางท่านไม่มีรายได้เลย ทั้ง ๆ ที่ทุกท่านควรได้รับเบี้ยยังชีพจากรัฐบาลเดือนละ 500 บาท บางท่านแจ้งให้ทราบว่าอยู่กับคู่ชีวิต แต่สองท่านได้รับเบี้ยยังชีพรวมกันเพียงเดือนละ 500 บาท ท่านเหล่านั้นขอแจ้งเหตุทางผู้วิจัยแจ้งให้หน่วยงานของรัฐได้ทราบถึงความเดือดร้อนในครั้งนี้ด้วย

การเตรียมการทางการเงินไว้ใช้หลังเกษียณ

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีทรัพย์สินถัวเฉลี่ยต่อคนประมาณ 7.6 ล้านบาท มีเงินออมถัวเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 1.4 ล้านบาท เป็นลงทุนถัวเฉลี่ยต่อคนประมาณ 6 แสนบาท มีกรรมธรรม์ประกันชีวิตถัวเฉลี่ย 9.7 หมื่นบาทต่อคน ได้ค่ารักษาพยาบาลตามกรรมธรรม์ประกันสุขภาพถัวเฉลี่ยประมาณ 5,710 บาทต่อคน และได้ค่าห้องถัวเฉลี่ยตามกรรมธรรม์ประกันสุขภาพวันละ 7.7 บาทโดยประมาณ ทั้งนี้ผู้สูงอายุมีขนาดของครอบครัวถัวเฉลี่ยประมาณ 4.9 คน (รวมตัวผู้สูงอายุเองด้วย)

หากจะดูข้อมูลการเตรียมการทางการเงินไว้ใช้หลังเกษียณของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่บ้านเดี่ยว พบว่าโดยเฉลี่ยมีการเตรียมการค่อนข้างดี ด้วยระดับความเชื่อมั่น 95% พบว่าค่าประมาณการช่วง (Interval Estimate) ของทรัพย์สินถาวรเฉลี่ยของผู้สูงอายุมีค่าอยู่ระหว่าง 4.9 ล้านบาท ถึง 10.3 ล้านบาท ต่อคน ซึ่งนับว่าไม่น้อย และมีเงินออมอยู่ระหว่าง 1 ล้านบาท ถึง 1.8 ล้านบาท โดยมีเงินลงทุนอยู่ระหว่างช่วง 3.6 แสนบาทถึง 8.4 แสนบาท มีกรรมธรรม์ประกันชีวิตมีค่าระหว่าง 7.2 หมื่นบาท ถึง 1.2 แสนบาท สำหรับค่ารักษาพยาบาลค่าประมาณการช่วงเริ่มต้นด้วยค่าลบ แสดงว่ามีโอกาสที่ค่ารักษาพยาบาลตามกรรมธรรม์ประกันสุขภาพจะมีค่าเป็นศูนย์ถึงประมาณ 1 หมื่นบาท และค่าห้องตามกรรมธรรม์ประกันสุขภาพมีค่าประมาณการช่วงอยู่ระหว่างวันละ 55 บาท ถึง 122 บาท ต่อคนโดยประมาณ

จากข้อมูลการเตรียมการทางการเงินของผู้สูงอายุที่ยังอาศัยอยู่บ้านเดิมที่อยู่มาตั้งแต่ก่อนเกษียณ นับว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีการเตรียมการไว้สำหรับวัยหลังเกษียณค่อนข้างดีโดยเฉลี่ย ทั้งนี้อาจเป็นด้วยผู้สูงอายุตอบแบบสอบถามอย่างน้อยที่สุดต้องอ่านออกเขียนได้ และเต็มใจจะให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม โอกาสที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นผู้สูงอายุที่มีฐานะทางบ้านดีจะมีมาก และโอกาสที่ผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดีจะตอบแบบสอบถามนี้น้อยลง ฐานะทางการเงินที่ดีของผู้สูงอายุน่าจะเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุเลือกที่จะใช้วัยหลังเกษียณภายในบ้านเดิมของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงบ้านพักคนชราของรัฐบาล หรือบ้านพักหลังเกษียณที่เอกชนทำขาย

ตารางที่ 3: การเตรียมการทางการเงินไว้ใช้หลังเกษียณและขนาดของครอบครัว

	ค่าเฉลี่ย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย	ความถี่
ทรัพย์สินในปัจจุบันมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น	7,559,610.38	1,374,506.98	607
เงินออมทั้งสิ้นเป็นบาท	1,435,101.19	213,298.31	755
เงินลงทุนทั้งสิ้นเป็นบาท	601,216.50	123,463.40	709
กรรมธรรม์ประกันชีวิตประมาณ _____ บาท	96,513.92	12,500.04	735
ค่ารักษาพยาบาลตามกรรมธรรม์ประกันสุขภาพประมาณ _____ บาท	5,710.30	2,988.58	699
ค่าห้องตามกรรมธรรม์ประกันสุขภาพวันละประมาณ _____ บาท	78.74	22.04	701
ขนาดของครอบครัว	4.86	.10	910

จากการศึกษาถึงความแตกต่างของการเตรียมการทางการเงินตามลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้สูงอายุทั้งในด้านทรัพย์สิน เงินออม เงินลงทุน กรรมธรรม์ประกันชีวิต ค่ารักษาพยาบาล และค่าห้องตามกรรมธรรม์ประกันสุขภาพ แยกตามลักษณะประชากรศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ สถานะการสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และขนาดของครอบครัว พบว่าเพศไม่มีส่วนในการกำหนดความแตกต่างของการเตรียมการทางการเงินของผู้สูงอายุแต่อย่างใด (ดูตารางที่ 3.1) จะเห็นว่าในตารางที่ 3.1 มีแต่ทรัพย์สินเท่านั้นที่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศโดยมีข้อสมมติว่าเพศชายและหญิงมีความแปรปรวน (Variance) เท่า ๆ กัน ซึ่งเมื่อดูค่า Lavenne's Test for Equality of Variance แล้วพบว่า ข้อสมมติข้างต้นไม่เป็นความจริง ดังนั้นในการดูค่า T-Statistics จะต้องดูบรรทัดล่าง เมื่อสมมติว่าค่าความแปรปรวนไม่เท่ากัน ซึ่งค่า T-Statistics ก็ไม่มีนัยสำคัญแต่อย่างใด สำหรับลักษณะประชากรศาสตร์ส่วนอื่นนอกเหนือจากเพศมีส่วนในการกำหนดความแตกต่างของการเตรียมการทางการเงินของผู้สูงอายุในแง่หนึ่งอย่างมีนัยสำคัญ มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ซึ่งพอแยกให้เห็นได้ดังตารางที่ 3.2 เป็นต้นไป ถึงตารางที่ 3.7

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงินและลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

ตารางที่ 3.1: การเตรียมการทางการเงินและเพศของผู้สูงอายุ

เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ทรัพย์สิน	ชาย	470	6,112,546	17,925,506	826,842
	หญิง	131	12,909,695	64,407,362	5,627,217
เงินออมเป็นบาท	ชาย	576	1,337,862	5,053,743	219,573
	หญิง	172	1,814,494	8,082,663	616,297
เงินลงทุน	ชาย	538	518,345	2,934,101	126,498
	หญิง	164	892,030	4,296,417	335,495
กรมธรรม์ประกันชีวิต	ชาย	554	87,516	317,111	13,474
	หญิง	173	117,362	363,285	28,913
ค่ารักษาพยาบาล	ชาย	527	5,553	88,740	3,866
	หญิง	165	6,457	36,229	2,820
ค่าห้อง	ชาย	530	61	369	16
	หญิง	164	138	1,007	79

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
ทรัพย์สิน	Equal variances assumed	15.760	.000	-2.027	599	.043
	Equal variances not assumed			-1.195	135.656	.234
เงินออมเป็น บาท	Equal variances assumed	1.957	.162	-.932	746	.352
	Equal variances not assumed			-.732	212.395	.465
เงินลงทุน	Equal variances assumed	5.068	.025	-1.269	700	.205
	Equal variances not assumed			-1.042	211.344	.299
กรมธรรม์ประกันชีวิต	Equal variances assumed	3.904	.049	-1.028	725	.304
	Equal variances not assumed			-.936	251.139	.350
ค่ารักษาพยาบาล	Equal variances assumed	.051	.822	-.127	690	.899
	Equal variances not assumed			-.188	647.011	.851
ค่าห้อง	Equal variances assumed	8.619	.003	-1.473	692	.141
	Equal variances not assumed			-.960	176.752	.338

(1) อายุของผู้สูงอายุ (ดูตารางที่ 3.2) มีส่วนกำหนดจำนวนเงินของกรมธรรม์ประกันชีวิตที่แตกต่างกัน จากการทำการทดสอบ Oneway Anova พบว่า ผู้ที่มีอายุระหว่าง 60 – 64 ปี และ 65 – 69 ปี จะมีเงินในกรมธรรม์ประกันชีวิตตัวเดียวกันกับผู้ที่มีอายุ 75 ปี หรือสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของการเตรียมการทางการเงินอื่น อายุไม่มีผลในการกำหนดความแตกต่างแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าผู้สูงอายุที่ยังมีอายุก่อนมาทาง 60 ปี จะมีการเตรียมการทางการเงินดีกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุสูงกว่า แม้ว่าจะไม่ต่างกันทางสถิติก็ตาม เมื่อดูแนวโน้มแล้วจะเห็นว่าผู้สูงอายุยุคใหม่มีการเตรียมการทางการเงินไว้ใช้หลังเกษียณที่ดีขึ้นย่อมมีกำลังซื้อหลังเกษียณที่สูงกว่าผู้สูงอายุในอดีต ตลาดผู้สูงอายุยุคเบบี้บูมเมอร์จึงเป็นตลาดที่นวัตกรรมการสินค้าผู้สูงอายุจะเข้ามาทำตลาด

ตารางที่ 3.2: การเตรียมการทางการเงินและอายุของผู้สูงอายุ

	อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม			
	60-64 ปี	65-69 ปี	70-74 ปี	75 ปีหรือสูงกว่า
	Mean (A)	Mean (B)	Mean (C)	Mean (D)
ทรัพย์สิน	8,893,481	8,047,521	7,841,488	3,052,907
เงินออมเป็นบาท	2,084,435	1,080,438	1,309,040	1,023,409
เงินลงทุน	583,479	644,916	792,680	206,255
กรมธรรม์ประกันชีวิต	D 145,242	D 104,879	63,382	18,000
ค่ารักษาพยาบาล	14,466	3,906	1,475	101
ค่าห้อง	133	109	29	11

Results on comparisons of column means are based on two-sided tests assuming unequal variances using Games-Howell statistics with significance level 0.05. For each significant pair, the key of the smaller category appears under the category with larger mean

(2) สถานะการสมรส (ดูตารางที่ 3.3) มีส่วนในการกำหนดเฉพาะจำนวนเงินออมของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันเท่านั้น แต่ไม่มีส่วนในการกำหนดความแตกต่างของการเตรียมการทางการเงินรายการอื่น ทั้งนี้ ผู้ที่แต่งงานครั้งแรกหรืออีกนัยหนึ่งคือมีการแต่งงานครั้งเดียวในชีวิต โดยไม่มีการหย่าร้างหรือเป็นม่าย จะมีจำนวนเงินออมเฉลี่ยที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ด้วยกันแต่ไม่ได้แต่งงาน รวมทั้งสูงกว่าผู้ที่หย่าหรือแยกกันอยู่ และสูงกว่าผู้ที่แต่งงานครั้งที่ 2 หรือมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามเนื่องจากมีผู้สูงอายุถึง 65.2% เป็นผู้ที่แต่งงานครั้งแรก ดังนั้นความแตกต่างทางสถานะการสมรสจึงไม่ใช่เครื่องชี้ให้เห็นความแตกต่างของการเตรียมการทางการเงินของผู้สูงอายุได้ดังก

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงินและลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

ตารางที่ 3.3: การเตรียมการทางการเงินและสถานการณ์สมรสของผู้สูงอายุ

	สถานะการสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม					
	โสด ไม่เคย แต่งงาน	อยู่ด้วยกัน แต่ไม่ได้ แต่งงาน	แต่งงานครั้งแรก	แต่งงานครั้งที่ 2 หรือมากกว่า	หย่า/ แยกกันอยู่	ตาย
	Mean (A)	Mean (B)	Mean (C)	Mean (D)	Mean (E)	Mean (F)
ทรัพย์สิน	4,540,000	2,033,542	9,264,822	2,351,786	1,726,633	8,481,733
เงินออมเป็นบาท	3,832,895	195,164	B D E 1,683,251	546,250	388,571	740,667
เงินลงทุน	312,778	75,029	616,692	797,959	33,667	1,096,622
กรมธรรม์ประกันชีวิต	174,865	57,455	108,534	67,110	29,412	63,427
ค่ารักษาพยาบาล	833	9,649	7,077	294	323	2,701
ค่าห้อง	57	24	78	29	0	178

Results on comparisons of column means are based on two-sided tests assuming unequal variances using Games-Howell statistics with significance level 0.05. For each significant pair, the key of the smaller category appears under the category with larger mean

(3) การศึกษาสูงสุดที่จบ มีส่วนในการกำหนดการเตรียมการทางการเงินของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันในหลายด้าน (ดูตารางที่ 3.4) ทั้งทรัพย์สิน เงินออม เงินลงทุน และกรมธรรม์ประกันชีวิต ทั้งนี้ ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จะมีทรัพย์สินที่สูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และผู้ที่เรียนมหาวิทยาลัยแต่ไม่จบปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจะมีเงินออมที่สูงกว่าผู้ที่ไม่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้ที่จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และผู้ที่จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่ต่างจากผู้ที่ไม่จบการศึกษาระดับอื่น ในขณะที่ผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและผู้ที่ยังเรียนมหาวิทยาลัยแต่ไม่จบปริญญาตรี จะมีระดับเงินออมที่สูงกว่าผู้ที่ไม่จบประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของเงินลงทุน เฉพาะผู้ที่จบปริญญาตรี และปริญญาโท หรือสูงกว่า จึงมีเงินลงทุนที่สูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ และสุดท้ายผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวนเงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิตที่สูงกว่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จะมีมากกว่าระดับอื่น แต่สัดส่วนยังไม่แตกต่างจากผู้มีการศึกษาระดับอื่นมากนัก (ดูตารางที่ 2) ในภาพรวมอาจสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูง คือตั้งแต่ระดับปริญญาตรีเป็นต้นไป จะมีการเตรียมการทางการเงินได้ดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านทรัพย์สิน เงินออม กรมธรรม์ประกันชีวิต และเงินลงทุน

ตารางที่ 3.4: การเตรียมการทางการเงินและการศึกษาของผู้สูงอายุ

	การศึกษาสูงสุดที่ท่านเรียนจบ						
	ไม่จบ ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา ตอนต้น	มัธยม ศึกษา ตอนปลาย	อาชีวศึกษา ถึง มหาวิทยาลัย ปีสาม และ อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท หรือสูงกว่า
	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean
ทรัพย์สิน	7,047,288	1,514,762	1,482,791	2,823,563	3,645,354	11,296,376	24,747,656
เงินออมเป็นบาท	201,431	563,230	320,527	646,815	936,404	2,631,871	3,760,195
เงินลงทุน	550,775	77,093	165,021	288,118	337,703	1,357,463	824,573
กรมธรรม์ประกันชีวิต	45,069	29,360	19,400	61,441	93,171	168,449	176,133
ค่ารักษาพยาบาล	500	1,707	0	7,476	1,252	3,810	30,986
ค่าห้อง	43	105	0	127	43	145	57

Comparisons of Column Means

	การศึกษาสูงสุดที่ท่านเรียนจบ						
	ไม่จบ ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา ตอนต้น	มัธยม ศึกษา ตอนปลาย	อาชีวศึกษา ถึง มหาวิทยาลัย ปีสาม และ อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท หรือสูงกว่า
	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)	(G)
ทรัพย์สิน						B C D E	
เงินออมเป็นบาท					A	A B C D	
เงินลงทุน						B	B
กรมธรรม์ประกันชีวิต						B C D	
ค่ารักษาพยาบาล							
ค่าห้อง							

(4) อาชีพของผู้สูงอายุก่อนเกษียณ (ดูตารางที่ 3.5) จะมีอิทธิพลต่อเงินออม และเงินลงทุนของผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้ที่เคยทำงานราชการ หน่วยงานเอกชน และผู้ที่ทำงานค้าขายและเจ้าของกิจการ มีเงินออมที่สูงกว่าผู้ที่เคยมีอาชีพรับจ้างอย่างมีนัยสำคัญสำหรับเงินออม เฉพาะผู้ที่ทำงานหน่วยงานรัฐวิสาหกิจเท่านั้นที่มีจำนวนเงินลงทุนสูงกว่าผู้ที่เคยมีอาชีพรับจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากผู้ที่มีอาชีพรับจ้างไม่มีเงินลงทุนเลย นอกจากนั้นอาชีพที่แตกต่างกันไม่เป็นสาเหตุให้ผู้สูงอายุมีการเตรียมการทางการเงินที่แตกต่างกันทางสถิติ สำหรับส่วนนี้เนื่องจากผู้ที่มีอาชีพรับจ้างมีเพียง 6.2% เท่านั้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าผู้ที่ทำงานรับจ้างจะมีรายได้น้อย จึงไม่น่าประหลาดใจแต่อย่างไรที่ผู้ที่ทำอาชีพอื่นส่วนใหญ่จะมีเงินออมมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงินและลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

รับจ้าง อย่างไรก็ตามหากจะดูเฉพาะแนวโน้มที่เป็นตัวเลขโดยไม่สนใจการทดสอบทางสถิติ จะเห็นว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระมีเงินลงทุนสูงสุด ตามด้วยผู้ที่ทำงานเอกชน หน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และผู้ที่ทำอาชีพค้าขายและเจ้าของกิจการ

ตารางที่ 3.5: การเตรียมการทางการเงินและอาชีพของผู้สูงอายุ

	อาชีพของท่านในปัจจุบันหรือก่อนเกษียณ						
	ทำงาน หน่วยงาน ราชการ	ประกอบ อาชีพอิสระ	ทำงานหน่วย งานเอกชน	ทำงานหน่วย งานรัฐ วิสาหกิจ	ค้าขาย และเจ้าของ กิจการ	รับจ้าง	อื่น ๆ
	Mean (A)	Mean (B)	Mean (C)	Mean (D)	Mean(E)	Mean (F)	Mean (G)
ทรัพย์สิน	8,241,320	13,298,039	6,603,646	9,562,000	3,433,194	602,571	10,180,328
เงินออมเป็นบาท	F 964,954	2,629,246	F 1,200,732	4,554,827	F 1,196,500	34,444	914,086
เงินลงทุน	425,560	2,235,714	919,482	F 273,782	66,267	0	664,155
กรมธรรม์ประกันชีวิต	55,508	161,381	156,949	196,692	58,400	73,333	59,502
ค่ารักษาพยาบาล	2,194	0	6,018	1,518	29,306	0	5,069
ค่าห้อง	88	17	130	118	63	0	68

Results on comparisons of column means are based on two-sided t-tests assuming unequal variances using Games-Howell statistics with significance level 0.05. For each significant pair, the key of the smaller category appears under the category with larger mean.

(5) รายได้ของผู้สูงอายุ (ดูตารางที่ 3.6) เป็นปัจจัยทางประชากรศาสตร์ที่จะกำหนดจำนวนทรัพย์สิน เงินออม เงินลงทุน และจำนวนเงินกรมธรรม์ประกันชีวิต ของผู้สูงอายุ ได้มากกว่าปัจจัยด้านอื่น ทั้งนี้ผู้ที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 50,001-200,000 บาทต่อเดือน จะมีทรัพย์สินสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าทุกระดับอย่างมีนัยสำคัญ และลำดับต่อไป คือผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 20,001- 50,000 บาทต่อเดือน จะมีจำนวนทรัพย์สินสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าทุกระดับเช่นกัน นอกจากนั้นผู้ที่มีรายได้ 5,001-20,000 บาทต่อเดือนมีทรัพย์สินสูงกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือนอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน รายได้จัดเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเตรียมการทางการเงินของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนเกินกว่า 20,000 บาทขึ้นไป จะมีทั้งเงินออม เงินลงทุน และทรัพย์สินรวม สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่า 20,001 บาททั้งสิ้น แต่ส่วนที่มีนัยสำคัญจะเป็นผู้มีรายได้ระหว่าง 20,001-200,000 บาท ซึ่งเงินออมและเงินลงทุนสูงกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท และผู้มีรายได้ระหว่าง 20,001-50,000 บาท จะมีกรมธรรม์ประกันชีวิตสูงกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือนอย่างมีนัยสำคัญด้วย

ตารางที่ 3.6: การเตรียมการทางการเงินและรายได้ของผู้สูงอายุ

	รายได้ทั้งสิ้นของท่านโดยเฉลี่ยต่อเดือนในปีที่ผ่านมา จากทุกแหล่งรายได้				
	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	5,001-20,000 บาท	20,001-50,000 บาท	50,001- 200,000 บาท	เกินกว่า 200,000 บาท
	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean
ทรัพย์สิน	693,586	2,368,800	6,330,935	13,335,246	75,350,357
เงินออมเป็นบาท	297,598	461,436	1,348,478	5,009,565	8,488,531
เงินลงทุน	40,790	86,691	474,483	1,590,419	6,187,879
กรมธรรม์ประกันชีวิต	25,622	61,481	126,728	215,533	352,121
ค่ารักษาพยาบาล	2,798	1,932	1,608	6,949	78,500
ค่าห้อง	34	82	68	112	418

Comparisons of Column Means

	รายได้ทั้งสิ้นของท่านโดยเฉลี่ยต่อเดือนในปีที่ผ่านมา จากทุกแหล่งรายได้				
	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	5,001-20,000 บาท	20,001-50,000 บาท	50,001-200,000 บาท	เกินกว่า 200,000 บาท
	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
ทรัพย์สิน		A	A B	A B C	
เงินออมเป็นบาท			A B	A B	
เงินลงทุน			A B	A B	
กรมธรรม์ประกันชีวิต			A		
ค่ารักษาพยาบาล					
ค่าห้อง					

Results are based on two-sided tests assuming unequal variances using Games-Howell statistics with significance level 0.05. For each significant pair, the key of the smaller category appears under the category with larger mean.

(6) ความสำคัญของการเตรียมการทางการเงินรูปแบบต่าง ๆ กับขนาดของครอบครัว เนื่องจากตัวแปรการเตรียมการทางการเงินทั้งหมดและขนาดของครอบครัวเป็นตัวแปร Metric ดังนั้น จึงสามารถหาความสัมพันธ์จากค่าสหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ของตัวแปรทั้งสอง และพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของขนาดของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมการทางการเงินทุกด้านของผู้สูงอายุ (ดูตารางที่ 3.7) จะมีแต่ประเภทของการเตรียมการทางการเงินบางประเภทที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ทรัพย์สิน เงินออม เงินลงทุน กรมธรรม์ประกันชีวิต และค่าห้องตามกรมธรรม์ประกันชีวิตของผู้สูงอายุจะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่ว่าผู้สูงอายุจะมีครอบครัวขนาดเล็กหรือใหญ่ ก็ไม่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมการทางการเงินของผู้สูงอายุแต่อย่างใด

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงินและลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

ตารางที่ 3.7: ค่าสหสัมพันธ์ของการเตรียมการทางการเงินประเภทต่าง ๆ และขนาดของครอบครัวของผู้สูงอายุ

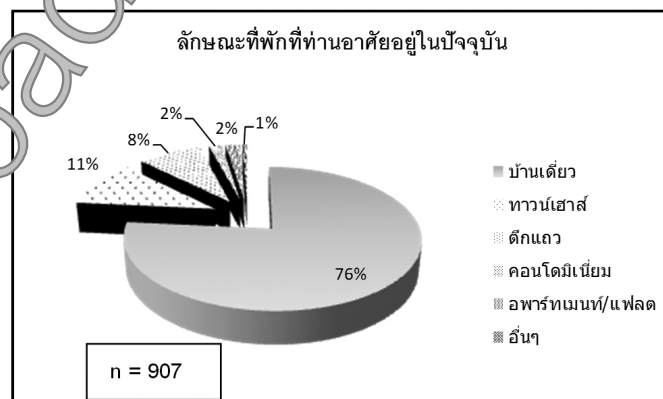
Correlations

		ทรัพย์สิน	เงินออม	เงินลงทุน	กรมธรรม์ประกันชีวิต	ค่ารักษาพยาบาล	ค่าห้อง	ขนาดของครอบครัว
ทรัพย์สิน	(Pearson) Correlation	1	.458(**)	.449(**)	.227(**)	.043	.425(**)	.054
	N	607	552	525	543	521	524	607
เงินออม	Correlation	.458(**)	1	.319(**)	.158(**)	.004	.013	-.040
	N	552	755	671	684	653	657	755
เงินลงทุน	Correlation	.449(**)	.319(**)	1	.295(**)	.004	.174(**)	.035
	N	525	671	709	686	664	666	709
กรมธรรม์ประกันชีวิต	Correlation	.227(**)	.158(**)	.295(**)	1	.259(**)	.247(**)	-.006
	N	543	684	686	735	689	691	735
ค่ารักษาพยาบาล	Correlation	.043	.004	.001	.259(**)	1	.358(**)	-.003
	N	521	653	664	689	699	691	699
ค่าห้อง	Correlation	.425(**)	.013	.174(**)	.247(**)	.358(**)	1	-.035
	N	524	657	666	691	691	701	701
ขนาดของครอบครัว	Correlation	.054	-.040	.035	-.006	-.003	-.035	1
	N	607	755	709	735	699	701	910

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ลักษณะที่พักอาศัยในปัจจุบันและการเป็นเจ้าของ

จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 907 คน พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยว (76%) รองลงไปเป็นทาวน์เฮาส์ (11%) ตึกแถว (8%) คอนโดมิเนียม (2%) และอพาร์ทเมนต์หรือแฟลต (2%) มีอยู่บ้างเล็กน้อยที่ที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวเช่นกัน แต่ระบุว่า เป็นบ้านเช่า บ้านแฟลต บ้านพักราชการ หรือเช่าที่ดินของกรมธนารักษ์ ของศาสนสถาน หรือบุคคลอื่น

รูปที่ 1: ลักษณะที่พักอาศัย

ในตารางที่ 4 จากผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยว 678 ราย มีผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับขนาดของที่ดินของบ้านเดี่ยวจำนวน 655 ราย โดยพบว่าขนาดของที่ดินถัวเฉลี่ยของบ้านเดี่ยวที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่อาศัยมีขนาด 124 ตารางวา และมีพื้นที่ใช้สอยถัวเฉลี่ย 169 ตารางเมตร ส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้น มีขนาดของห้องนอนถัวเฉลี่ย 3.4 ห้องและห้องน้ำถัวเฉลี่ย 2.4 ห้อง

สำหรับลักษณะบ้านที่มีผู้สูงอายุอยู่อาศัยพอประมาณ แต่ในสัดส่วนที่น้อยกว่าบ้านเดี่ยวมาก ได้แก่ ทาวน์เฮาส์ (11%) และตึกแถว (8%) จาก 97 รายของผู้อยู่ทาวน์เฮาส์มีผู้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับที่ดินอยู่ 93 ราย ทั้งนี้ในขณะที่ยังคงอาศัยอยู่ในทาวน์เฮาส์ถัวเฉลี่ยมีขนาด 23 ตารางวา มีพื้นที่ใช้สอยถัวเฉลี่ย 93 ตารางเมตร มีจำนวนชั้นถัวเฉลี่ย 2.3 ชั้น และมีห้องนอนถัวเฉลี่ยเท่ากับ 2.6 ห้อง ห้องน้ำถัวเฉลี่ย 2.3 ห้อง และในจำนวน 8% ของผู้สูงอายุที่อยู่ตึกแถว 62 รายจาก 74 ราย ตอบว่าขนาดของพื้นที่ดินของตึกแถวถัวเฉลี่ยคือ 28.5 ตารางวา และมีพื้นที่ใช้สอยถัวเฉลี่ย 145.3 ตารางเมตร มีจำนวนคูหาถัวเฉลี่ย 1.7 ห้อง จำนวนชั้นถัวเฉลี่ย 3.2 ชั้น มีห้องนอนถัวเฉลี่ย 3.6 ห้อง และห้องน้ำถัวเฉลี่ย 2.6 ห้อง และพื้นที่ใช้สอยถัวเฉลี่ยของตึกแถวสูงกว่าของทาวน์เฮาส์ประมาณ 48 ตารางเมตร และต่ำกว่าพื้นที่ใช้สอยถัวเฉลี่ยของบ้านเดี่ยวประมาณ 25 ตารางเมตร

สำหรับ 2% ของผู้ตอบแบบสอบถามที่พำนักอยู่ในคอนโดมิเนียม จาก 15 คนที่อาศัยแบบนี้ มี 14 คนที่ให้ข้อมูลขนาดพื้นที่ใช้สอยถัวเฉลี่ยเท่ากับ 55.9 ตารางเมตร และมีห้องนอนถัวเฉลี่ย 1.4 ห้อง ห้องน้ำถัวเฉลี่ย 1.4 ห้องเช่นกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์หรือแฟลตมีสัดส่วนแค่ 2% เช่นเดียวกับผู้ที่พำนักอยู่ในคอนโดมิเนียม สำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในที่พักขนาดนี้มีค่าน้อยกว่าเช่นกัน จาก 17 คน ที่อยู่อาศัยแบบนี้ มี 12 คนให้ข้อมูลขนาดพื้นที่ใช้สอยของอพาร์ทเมนต์หรือแฟลตว่ามีค่าถัวเฉลี่ย 33.9 ตารางเมตร มีขนาดห้องนอนถัวเฉลี่ย 1.4 ห้อง และห้องน้ำถัวเฉลี่ย 1.3 ห้อง ซึ่งใกล้เคียงกับผู้ที่อยู่คอนโดมิเนียม จะสังเกตได้ว่าในปัจจุบันที่อยู่อาศัยทั้งสองแบบนี้เป็นที่นิยมสำหรับคนวัยทำงานค่อนข้างมากเนื่องจากที่ดินมีราคาแพง

ตารางที่ 4: ขนาดที่พำนักอาศัยแบบต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ

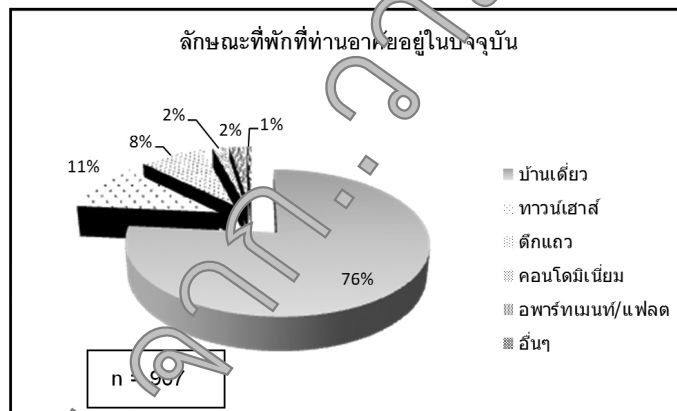
	ค่าเฉลี่ย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย	ความถี่(n)
ขนาดของพื้นที่ที่ดินของบ้านเดี่ยวเป็นตารางวา	123.97	7.13	655
ขนาดพื้นที่ใช้สอยของบ้านเดี่ยวเป็นตารางเมตร	169.34	13.30	454
จำนวนชั้นของบ้านเดี่ยว	1.88	.02	651
จำนวนห้องนอนของบ้านเดี่ยว	3.43	.05	655
จำนวนห้องน้ำของบ้านเดี่ยว	2.36	.05	659
ขนาดของพื้นที่ที่ดินของทาวน์เฮาส์เป็นตารางวา	23.09	.75	93
ขนาดพื้นที่ใช้สอยของทาวน์เฮาส์เป็นตารางเมตร	92.66	12.39	47
จำนวนชั้นของทาวน์เฮาส์	2.25	.06	93
จำนวนห้องนอนของทาวน์เฮาส์	2.64	.10	95
จำนวนห้องน้ำของทาวน์เฮาส์	2.27	.10	96
ขนาดพื้นที่ที่ดินของตึกแถวเป็นตารางวา	28.53	5.57	62
ขนาดพื้นที่ใช้สอยของตึกแถวเป็นตารางเมตร	145.26	23.98	35
จำนวนคูหาของห้องแถว	1.66	.19	68
จำนวนชั้นของห้องแถว	3.23	.12	71

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงินและลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

ตารางที่ 4: ขนาดที่พักอาศัยแบบต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ (ต่อ)

	ค่าเฉลี่ย	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐานของค่า เฉลี่ย	ความถี่ (%)
จำนวนห้องนอนของห้องแถว	3.56	.25	70
จำนวนห้องน้ำของห้องแถว	2.61	.23	70
ขนาดพื้นที่ใช้สอยของคอนโดมิเนียมเป็นตารางเมตร	55.89	15.10	14
จำนวนห้องนอนของคอนโดมิเนียม	1.43	.20	14
จำนวนห้องน้ำของคอนโดมิเนียม	1.36	.20	14
ขนาดพื้นที่ใช้สอยของอพาร์ทเมนท์หรือแฟลตเป็นตารางเมตร	33.92	4.98	12
จำนวนห้องนอนของอพาร์ทเมนท์หรือแฟลต	1.44	.16	16
จำนวนห้องน้ำของอพาร์ทเมนท์หรือแฟลต	1.25	.14	16

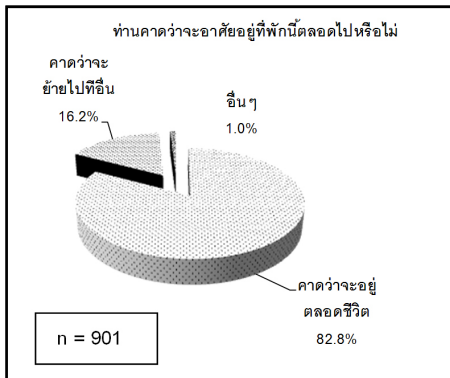
จากผู้ตอบแบบสอบถาม 896 คนดังรูปที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่พักอาศัยเอง (46.9%) รองลงไปคู่สมรสเป็นเจ้าของ (20.4%) และบุตรเป็นเจ้าของ (13.8%) มีผู้ที่เช่าอยู่ไม่มาก (6.1%) และเป็นลูกอาศัยอยู่กับคนอื่นบ้าง (3.3%) จึงอาจสรุปได้ว่าผู้สูงอายุที่สำรวจส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

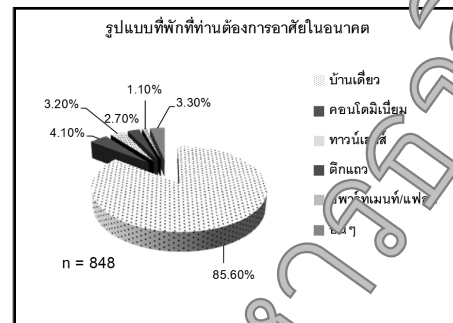
รูปที่ 2: ลักษณะการเป็นเจ้าของที่พักอาศัย

การเตรียมการเรื่องที่อยู่อาศัยในอนาคต

จากผู้ตอบแบบสอบถาม 901 คน คาดว่าจะอาศัยอยู่บ้านที่อยูในปัจจุบันไปตลอดชีวิต (82.8%) ส่วนที่คาดว่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่นมีเพียง 16.2% เท่านั้น สำหรับโครงการในอนาคต มีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนนี้ทั้งสิ้น 848 คน ส่วนใหญ่ตอบว่ายังต้องการอยู่บ้านเดี่ยว (85.6%) รองลงไปเป็นคอนโดมิเนียม (4.1%) ทาวน์เฮาส์ (3.2%) และดึกแถว (2.7%)

รูปที่ 3: การเตรียมการเรื่องที่อยู่อาศัยในอนาคต

รูปที่ 4: รูปแบบที่พักอาศัยที่ต้องการอยู่อาศัยในอนาคต

การอนุญาตให้ไปสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

ในการสอบถามข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ถามความสมัครใจของผู้สูงอายุว่า จะไปสอบถามข้อมูลซึ่งลึกลงไปกว่านั้น โดยที่ไม่เป็นการรบกวนผู้สูงอายุ ท่านจะยินดีให้ผู้วิจัยส่งนักศึกษาไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมหรือไม่ และพบว่า จากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนนี้ทั้งสิ้น 903 คน ยินดีให้ส่งคนไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมได้ 52.4% ที่เหลือบางส่วนไม่ตอบ และอีก 38.6 % ไม่ยินดี จึงถือว่าผู้ที่ไม่ตอบเป็นส่วนของผู้ที่ไม่ยินดีให้ไปสอบถามเพิ่มเติมเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกเฉพาะรายชื่อท่านที่ยินดีให้ส่งนักศึกษาไปสัมภาษณ์ทางบ้านมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่จะไปสัมภาษณ์ทัศนคติของผู้สูงอายุในการส่งบ้านพักหลังเกษียณในขั้นตอนต่อไป

ลักษณะที่อยู่อาศัยที่ผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเดิมต้องการ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่บ้านเดิมมาตั้งแต่ก่อนเกษียณที่ยินดีให้นักศึกษาไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะบ้านที่ผู้สูงอายุต้องการในวัยหลังเกษียณ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวกับลักษณะที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนนี้ 326 คน โดยตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะบ้านพักหลังเกษียณต่าง ๆ ทั้งหมด 24 ข้อ จากนั้นจึงนำคำตอบทั้ง 24 ข้อมาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของลักษณะที่อยู่อาศัยหลังเกษียณที่ผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเดิมต้องการว่าประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญอะไรบ้าง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นในตารางที่ 5 โดยมีค่า KMO เท่ากับ 0.87 แสดงว่ามีตัวอย่างมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ นอกจากนั้นค่า Bartlett's Test of Sphericity ยังมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 99% แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรทั้ง 24 ตัวแปร มีบางตัวแปรที่มีสหสัมพันธ์ (Correlation) กันอย่างมีนัยสำคัญ เหมาะที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์องค์ประกอบในครั้งนี้ใช้วิธีสกัดองค์ประกอบแบบ Principal Component และใช้วิธีหมุนแกนแบบ Varimax สำหรับมุมมองของผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านเดิมที่มีต่อลักษณะที่สำคัญของบ้านพักหลังเกษียณ อาจแยกองค์ประกอบออกเป็น 6 องค์ประกอบ และทุกองค์ประกอบมีค่า Cronbach Alpha ซึ่งแสดงให้เห็นความเที่ยง (Reliability) ของมาตรวัดสูงกว่า 0.5

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงินและลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

จากตารางที่ 5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถอธิบายข้อมูลจากตัวแปร 24 ตัวแปรเดิม ได้ 59.1% ทั้งนี้ทั้ง 6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Reliability) อยู่ระหว่าง 0.583 ถึง 0.861 ซึ่งอาจให้ชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 องค์กรปกครองได้ดังนี้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ 1 สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินและเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย

- 1.1 มีอุปกรณ์ช่วยทำกายภาพบำบัด
- 1.2 มีอุปกรณ์ช่วยทำกายบริหาร
- 1.3 มีนักกายภาพบำบัดคอยช่วยเหลือเวลาทำกายภาพบำบัด
- 1.4 ประตูห้องกว้างพอที่จะนำรถเข็นผ่านได้
- 1.5 มีราวจับเป็นระยะตามทางเดิน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ 2 สภาพแวดล้อมภายในบ้านและความต้องการเหมือนอยู่บ้านเดิม ประกอบด้วย

- 2.1 มีพื้นที่ทำสวนครัวหรือปลูกต้นไม้เวลาว่าง
- 2.2 อาหารมีรสชาติถูกปาก
- 2.3 มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น
- 2.4 มีอาหารให้วันละ 3 มื้อ
- 2.5 ขนาดของห้องกว้างขวางกว่าเดิม
- 2.6 มีห้องครัวส่วนกลางให้ทำกับข้าวกินเองได้
- 2.7 พาไปเที่ยวเป็นครั้งคราว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ 3 ความสะดวกในการเดินทางไปยังสถานที่จำเป็น ประกอบด้วย

- 3.1 อยู่ใกล้ชุมชน
- 3.2 การคมนาคมสะดวก
- 3.3 อยู่ใกล้โรงพยาบาล
- 3.4 อยู่ใกล้ศาสนสถาน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ 4 ลักษณะของบ้านพักหลังเกษียณที่ต่างจากบ้านเดิม ประกอบด้วย

- 4.1 ต้องเป็นบ้านชั้นเดียวเท่านั้น
- 4.2 ภายในตัวบ้านไม่มีระดับพื้นที่ระนาบให้สะดุด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ 5 ประโยชน์และสิทธิพิเศษที่จะได้รับเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- 5.1 สามารถโอนกรรมสิทธิ์ที่เกี่วข้องให้ทายาทได้
- 5.2 อัตราค่าเช่าไม่แพง
- 5.3 สามารถนำญาติพี่น้องมาอนค้างได้
- 5.4 สามารถอยู่ที่นั่นตลอดชีพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ 6 ความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมประจำวัน ประกอบด้วย

- 6.1 มีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือในกิจกรรมประจำวัน
- 6.2 มีบริการฝากซื้อของให้แทน

ตารางที่ 5: Factor Loading ขององค์ประกอบที่สำคัญของบ้านพักหลังเกษียณในทัศนะผู้อยู่บ้านเดิม

KMO and Bartlett's Test						
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.						0.868
Bartlett's Test of Sphericity				Approx. Chi-Square		250.8
				df		276
				Sig.		.0
Factor Loading with Principle Components Extraction and Varimax Rotation						
	องค์ประกอบที่					
	1	2	3	4	5	6
มีอุปกรณ์ช่วยทำกายภาพบำบัด	0.858					
มีอุปกรณ์ช่วยทำกายบริหาร	0.779	0.338				
มีนักกายภาพบำบัดคอยช่วยเหลือเวลาทำกายภาพบำบัด	0.772					
ประตูห้องกว้างพอที่จะนำรถเข็นผ่านได้	0.615			0.448		
มีราวจับเป็นระยะตามทางเดิน	0.586			0.462		
มีที่ให้ทำสวนครัวหรือปลูกต้นไม้เวลาว่าง		0.680				
อาหารมีรสชาติถูกปาก		0.578				
มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น		0.568		0.499		
มีอาหารให้วันละ 3 มื้อ	0.309	0.541				
ขนาดของห้องกว้างขวางกว่าเดิม		0.477				
มีห้องครัวส่วนกลางให้ทำกับข้าวกินเองได้		0.465	0.394		0.342	
พาไปเที่ยวเป็นครั้งคราว	0.374	0.429				0.356
อยู่ใกล้ชุมชน			0.749			
การคมนาคมสะดวก			0.726			
อยู่ใกล้โรงพยาบาล			0.558	0.387		
อยู่ใกล้ศาสนสถาน			0.526			
ต้องเป็นบ้านชั้นเดียวเท่านั้น				0.682		
ภายในตัวบ้านไม่มีระดับพื้นที่จะหกล้มสะดุด	0.338			0.619		
สามารถโอนกรรมสิทธิ์ที่พำนักที่ซื้อให้ทายาทได้					0.770	
อัตราค่าเช่าไม่แพง				0.397	0.686	
สามารถนำญาติที่เงินงบนอนค้างได้		0.349	0.320		0.570	
สามารถอยู่ที่นี้ตลอดชีพ		0.318		0.326	0.538	
มีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือในกิจวัตรประจำวัน						0.835
มีบริการฝากชื่อของให้ท่าน						0.637

ผู้สูงอายุไทย : การเตรียมการทางการเงินและลักษณะบ้านพักหลังเกษียณที่ต้องการ

ตารางที่ 5: Factor Loading ขององค์ประกอบที่สำคัญของบ้านพักหลังเกษียณในทัศนะของผู้ที่บ้านเดิม (ต่อ)

KMO and Bartlett's Test						
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.						0.863
Bartlett's Test of Sphericity				Approx. Chi-Square		2570.8
				df	676	
				Sig.	.0	
Factor Loading with Principle Components Extraction and Varimax Rotation						
องค์ประกอบที่						
	1	2	3	4	5	6
Eigen value	3.318	2.675	2.337	2.212	1.970	1.683
% of Variance explained	13.823	11.145	9.737	9.217	8.210	7.011
Cumulative variance	13.823	24.968	34.705	43.921	52.131	59.142
Cronbach alpha	0.861	0.751	0.706	0.603	0.652	0.583
Extraction Method: Principal Component Analysis.						
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.						
a. Rotation converged in 10 iterations.						

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แม้ว่าผู้สูงอายุจะยังอาศัยอยู่ในบ้านเดิมซึ่งอยู่มาตั้งแต่ก่อนเกษียณ แต่ผู้สูงอายุก็ตระหนักถึงสภาพร่างกายที่ร่วงโรยไปตามวัยรวมทั้งสุขภาพที่อ่อนแอลง สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อลักษณะบ้านพักหลังเกษียณในความต้องการของผู้สูงอายุที่แตกต่างจากบ้านเดิม จากคำถามย่อยเกี่ยวกับลักษณะของบ้านพักหลังเกษียณที่ผู้สูงอายุต้องการ แบ่งเป็นประเภทใหญ่ได้ 6 ประเภท ดังแสดงให้เห็นในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ปัจจัยชัดเจนสำหรับผู้สูงอายุที่เริ่มตระหนักถึงความต้องการของลักษณะที่อยู่อาศัยที่แตกต่างจากบ้านเดิมที่เคยอยู่มาสมัยหนุ่มสาว ได้แก่องค์ประกอบที่ 1 คือ “สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินและเสริมสุขภาพ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการในการรักษาสุขภาพที่อ่อนแอลง ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการอุปกรณ์ช่วยทำกายบริหารและกายภาพบำบัด รวมทั้งต้องการนักกายภาพบำบัด เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ หลาก ๆ คนเคลื่อนไหวไม่สะดวกเหมือนก่อน อาจสิ้นหกล้มได้ง่าย ภายในที่พักจึงต้องมีราวจับเป็นระยะ ๆ เพื่อพยุงตัวไม่ให้ล้ม และบางคนอาจเดินไม่ได้หรือเดินไม่สะดวกต้องนั่งรถเข็นแล้ว จึงต้องการที่อยู่อาศัยที่มีประตูดวงฟองที่สามารถนำรถเข็นผ่านเข้าออกได้ ประกอบกับองค์ประกอบที่ 4 ได้แก่ “ลักษณะของบ้านพักหลังเกษียณที่ต่างจากบ้านเดิม” อันได้แก่ต้องเป็นบ้านชั้นเดียว และภายในบ้านไม่มีระดับพื้นที่จะทำให้สะดุด ดังที่ Murphy et al. (2002) ได้กล่าวถึงความวิตกกังวลของผู้สูงอายุว่ามีความหวาดกลัวว่าจะหกล้ม สามารถสะท้อนให้เห็นจากการศึกษาครั้งนี้ และองค์ประกอบที่ 6 ได้แก่ “ความช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวัน” ซึ่งเป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากการที่ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายที่ถดถอยลงจึงไม่สะดวกที่จะทำกิจวัตรที่เคยทำได้ในอดีต จึงต้องการความช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวัน รวมทั้งช่วย

ชื่อของให้ นอกจากนั้นสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการจากบ้านพักหลังเกษียณอีกส่วนหนึ่งคือทำเลที่ตั้งดั้งเดิมประกอบที่ 3 คือ “ความสะดวกในการเดินทางไปยังสถานที่จำเป็น” ได้แก่ ควรมีการคมนาคมสะดวก อยู่ใกล้ชุมชน โรงพยาบาล และศาสนสถาน ซึ่งคล้ายคลึงกับความต้องการของผู้สูงอายุชาวเกาหลีใต้ (Kim et al., 2003)

ในทางตรงข้ามผู้สูงอายุที่ยังอยู่บ้านเดิมที่ยังมีความทรงจำที่ดีกับบ้านเดิม เมื่อนึกถึงบ้านพักหลังเกษียณก็ยังคงต้องการให้บ้านพักหลังเกษียณมีบางสิ่งที่มีลักษณะเหมือนบ้านเดิมดังองค์ประกอบที่ 2 “สภาพแวดล้อมภายในบ้านและความต้องการที่เหมือนอยู่บ้านเดิม” ซึ่งได้แก่ ห้องมีขนาดกว้างขวาง มีอาหารให้วันละ 3 มื้อ และอาหารมีรสชาติถูกปาก มีห้องครัวสว่างเพียงพอให้ทำกับข้าวกินเองได้ นอกจากเรื่องปากท้องแล้ว ผู้สูงอายุยังต้องการให้บ้านพักหลังเกษียณมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น และมีพื้นที่ให้ทำสวนครัวหรือปลูกต้นไม้เวลาว่าง รวมทั้งมีการพาไปเที่ยวเป็นครั้งคราว นอกจากนั้นผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเดิมก็ต้องการมีสิทธิบางอย่างตามที่เคยมีจากบ้านเดิม ได้แก่ เสียค่าเช่าในอัตราไม่แพง สามารถอยู่ได้ตลอดชีพและสามารถอยู่อาศัยได้นานอนค้างได้ และในกรณีที่เสียชีวิตแล้วยังสามารถโอนกรรมสิทธิ์ในที่พักที่ซื้อให้แก่ทายาทได้

สิ่งที่ค้นพบเกี่ยวกับลักษณะของบ้านพักหลังเกษียณที่ผู้สูงอายุที่ยังคงอาศัยอยู่ในบ้านเดิมต้องการจากงานวิจัยนี้ประกอบด้วยผลการสำรวจการเตรียมการทางการเงินไว้ใช้หลังเกษียณของผู้สูงอายุเหล่านี้จะ ช่วยเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ประกอบการทางด้านอสังหาริมทรัพย์ไทยมองเห็นช่องว่างทางการตลาดบ้านพักหลังเกษียณ สามารถนำแบบบ้านพักหลังเกษียณที่ตรงกับความต้องการแก่ผู้สูงอายุยุคเบบี้บูมเมอร์ที่มีการเตรียมการทางการเงินที่ดีพอที่จะใช้จ่ายซื้อความสะดวกและสุขภาพยามชราได้ แม้ว่าผู้สูงอายุที่แจ้งความจำนงว่าไม่ต้องการย้ายไปอยู่ที่อื่นจะขอยุ่บ้านเดิมไปตลอดชีวิตมีถึง 82.8 % ก็ตาม แต่ส่วนแบ่งการตลาดแค่ 17 % ของประชากรผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นลูกค้าของธุรกิจบ้านพักหลังเกษียณก็มากพอให้เกิดช่องว่างทางการตลาดบ้านพักหลังเกษียณได้ เมื่อผู้สูงอายุในปัจจุบันมีฐานะทางการเงินดีขึ้น ย่อมมีกำลังซื้อที่สูงขึ้นตามไปด้วย การลงทุนหาบ้านที่จะเอื้อต่อสภาพร่างกายที่เจ็บป่วยง่ายด้วยเงินออมที่สะสมมาชั่วชีวิตเพื่อให่การใช้ชีวิตยามชรามีความสุขและมีความสะดวกสบายขึ้นจึงไม่ใช่เรื่องที่เกิดความคาดหมาย

เอกสารอ้างอิง

- CHAN, A. 2005. Aging in Southeast and East Asia: Issues and Policy Directions. *Journal of Cross Cultural Gerontology*, 20, 269–284.
- FOBKER, S. & GROTZ, R. 2006. Everyday Mobility of Elderly People in Different Urban Settings: The Example of the City of Bonn, Germany. *Urban Studies*, 43, 99–118.
- GIBLER, K. M. 1989. The Potential Market for Housing among Older Americans. *Real Estate Issues* 14.
- GIBLER, K. M., LUMPKIN, J. R. & MOSCHIS, G. P. 1998. Retirement Housing and Long-Term Health Care: Attitudes of the Elderly. In: ANIKEEFF, M. A. & MUELLER, G. R. (eds.) *Seniors Housing*. Boston: Kluwer Academic Publishers.
- IWARSSON, S. & WILSON, G. 2006. Environmental barriers, functional limitations, and housing satisfaction among older people in Sweden: A longitudinal perspective on housing accessibility. *Technology and Disability*, 18, 57–66.
- KIM, O.-H., KIM, H.-B. & KIM, W. G. 2003. Impacts of Senior Citizens' Lifestyle on Their Choices of Elderly Housing. *Journal of Consumer Marketing*, Vol. 20, 210-226.
- KNODEL, J. & CHAYOVAN, N. 1997. *Persistence and Change in the Living Arrangements and Support of Thai Elderly*, Taipei, Taiwan, Republic of China, Population Studies Center, University of Michigan.
- MURPHY, S. L., WILLIAMS, C. S. & GILL, T. M. 2002. Characteristics Associated with Fear of Falling and Activity Restriction in Community-Living Older Persons. *Journal of American Geriatrics Society*, Vol. 50, 516-520.
- OSWALD, F. & WAHL, H.-W. 2004. Housing and Health in Later Life. *Reviews on Environmental Health*, Vol. 19, 223-252.
- TINKER, A. 1997. Housing for elderly people. *Reviews in Clinical Gerontology*, 7, 171–176.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2549. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์, จุราพร เกศพิชยวัฒนา, กิตติอร ชาลปติ & ศรีธญา หล่อมณีนพรัตน์. 2548. มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ. บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจัยและพัฒนาสังคม 2550. ความเสี่ยงของผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์การเฝ้าระวังและป้องกันภัยทางสังคม, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ 2550. การให้บริการและการดูแลในบ้านพักคนชรา [Online]. Available: <http://w3.chula.ac.th/college/cps/thai/nop7/aging/welf2.html>.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร 2544. สวัสดิการผู้สูงอายุ, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ 2555. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.

สมิกษ์ สุวรรณเสนีย์. 2546. ความคาดหวัง ความคิดเห็น และแนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ นครที่มีต่อการใช้บริการบ้านพักคนชราและห้องชุดเอกชน. บัณฑิตวิทยาลัย สารนิพนธ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2553. รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2553.